

EKSKURSJONSHEFTE

EKSKURSJONER

FONTGOMBAULT

Gjennom en studietur til Fontgombault ble munkelivet observert og dokumentert på kloss hold. Opplevelser og intervjuer som er presentert her har ført til en bredere forståelse og klosterarkitekturen og munketilværelsen.

Klosteret i Fontgombault er et av de største benediktinerklostrene i verden, og representerer en konservativ fløy av de katolskemunkeordener Siden sitt opphav som Benediktinerkloster fra 1091 har Fontgombault i Frankrike hatt en turbulent historie. Etter nedleggelsen

av klosteret i 1569 har bygget hatt ulike offentlige og private eiere og blitt brukt til ulike formål som knappefabrikk, militærsykehus, bispeseminar. Først i 1948 ble dagens benediktinerorden etablert. Mens andre klosterordener har opplevd store identitetskriser de siste femti årene har Fontgombault vokst og etablert fire nye kloster; Randol kloster i 1971, Triors kloster i 1984, Gaussan kloster i 1994 og Clear Creek Abbey i 1999.

Benediktinerklosteret i Fontgombault vil sannsynligvis bli moderklosteret til

det nye klosteret på Selja. Et moderkloster innebærer at etterhvert som klosteret vokser vil de være avhenging av å sende munkes ut for å etablere et nytt kloster for å spre sitt budskap. De vil finansiere dette ved hjelp av oppsparte midler og eventuelle gaver. Dette vil føre til nære tilknytninger til Fontgombault som naturligvis vil ha viktige innspill til utformingen av det nye klosteret.

STUDIETUR TIL FONTGOMBAULT

Fontgombault er tradisjonelt oppbygd benediktinerkloster. Av den grunn står skillet mellom offentlig og privat sentralt i organiseringen av programmet, og preger også den arkitektoniske utformingen. Derfor er bildene lagt i en sekvens som presenterer en bevegelse fra de offentlig tilgjengelige områdene og inn i den private klausuren.

Første del viser adkomsten og områdene som er tilgjengelig for alle. Dette inneholder inngangen til klosterkirken, portnerhuset og klosterbutikken, husene hvor besøkende familier og kvinner kan bo, og et besøkskapell som ligger utenfor klostermurene. Andre del er inne i klosterkirken hvor det er kun kirkeskipet som er tilgjengelig for alle, ellers er alteret og koret reservert munkene. Tredje del tar for seg de hellige rommene i klausuren, som sakristi, kapittelsal, soverom bundet sammen rundt en klosterhage. Siste del tar for seg ulike produksjonsbygninger og nødvendige uteområder.

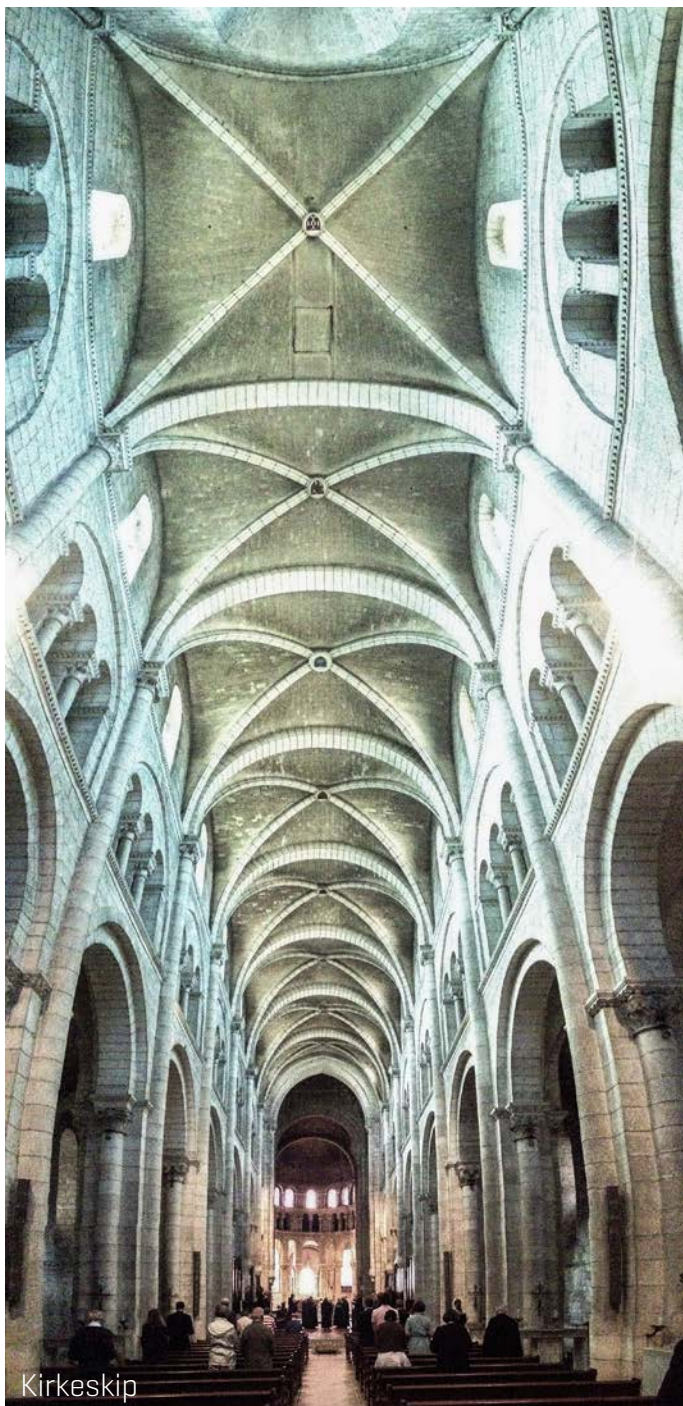
Adkomst

Besøkshus

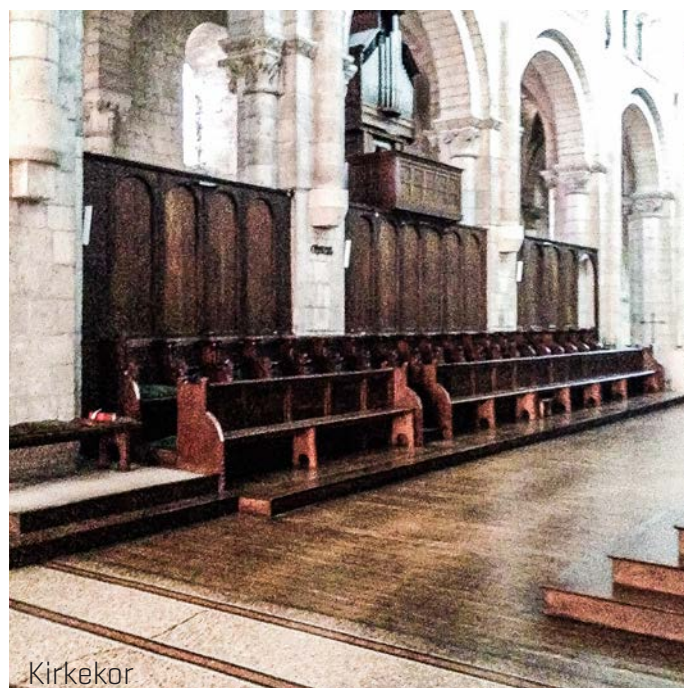
Besøkskapell

Kirkeskip

Hovedalter

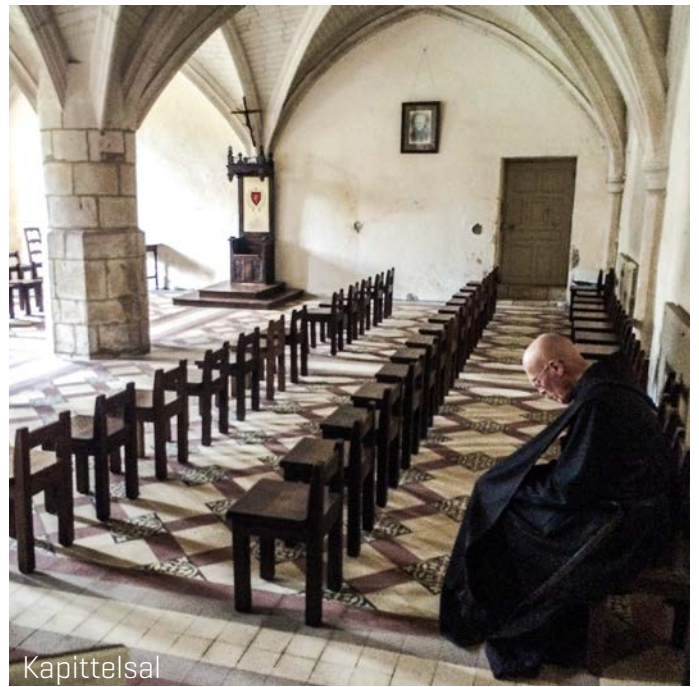

Kirkekor

EKSURSJONER

Sovecelle

Kapittelsal

Sakristi

Klostergård

Eksterne verksteder

Gård

Grønnsakshage

Garasje

EKSKURSJONER

Besøkshage

Munkenes hage

Morgenmesse

EKSKURSJONER

SELJA

Som det første helligstedet i Norge har Selja en spesiell historie. Øya som ligger i havgapet mot stadt spiller en sentral rolle i kristningen av Norge. Som ett av tre første bispedømmer i landet omkring 1068, ble det også etablert et av de første klostrene i landet rundt 1100.

Øya Selja er knyttet til legenden om Sankta Sunniva. Hun er blant de tre sentrale helgener i Norge, hver knyttet til sin landsdel og bispedømme: St. Olav til Trøndelag og Nidaros, St. Hallvard til Oslo og Østlandet, og St. Sunniva til

Selja og Vestlandet. St. Sunniva er den eldste norske helgenen, med opphav fra før år 1000.

Det finnes tre ulike utgaver av legendene om Sankta Sunniva og Seljumenene. Sunniva blir først nevnt i kildene i den offisielle Sunnivalengenen, Acta Sanctorum in Selio som er skrevet på latin ca. 175 år etter at hellige bein skal ha blitt funnet på Selja.

Tomten som Ragnhild Høen har kjøpt ligger på østsiden av øya, delen som

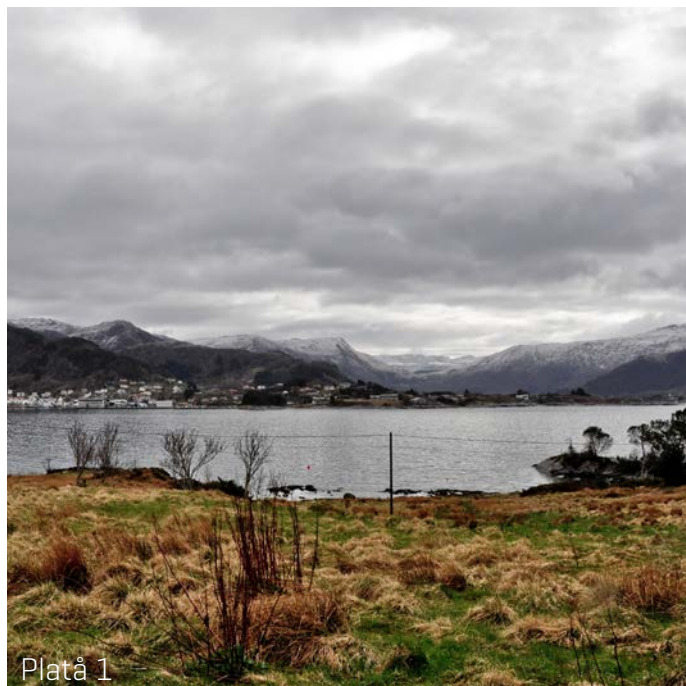
kalles Bø. Her ligger fem bebodde tomter i dramatisk terreng. Man ankommer sjøveien til tomten på østsiden av øya. Tunoldtomten inneholder en låve, et naust og et våningshus. Navnet kommer av kunstneren Bernt Tunold som eide tomten, og som er kjent for sine skildringer av vestlandsværet.

TOMTEN PÅ SELJA

Bildene er organisert fra første møte med tomten, og elementene det inneholder, så går det videre til bevegelsen gjennom landskapet og over til klosterruinene som ligger på motsatt side av øya.

Første del tar for seg eksisterende bygninger på Tunold-tomten. Andre del tar for seg bevegelsen fra adkomsten fra sjøen og bevegelsen opp de tre platåene som er dominerende på tomten. Neste del tar et panorama sett fra toppen av øya som viser omgivelsene. Den siste delen viser klosterruinene og interessante kvaliteter ved den

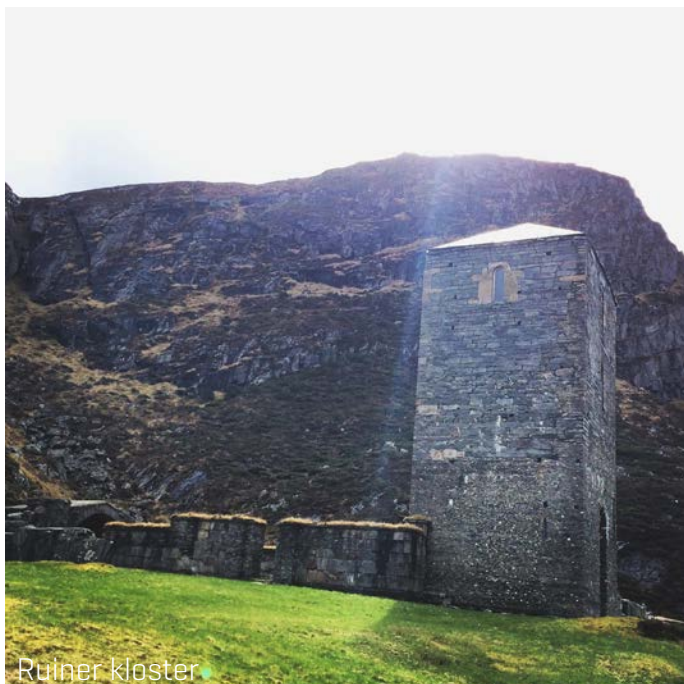

Utsikt mot øst

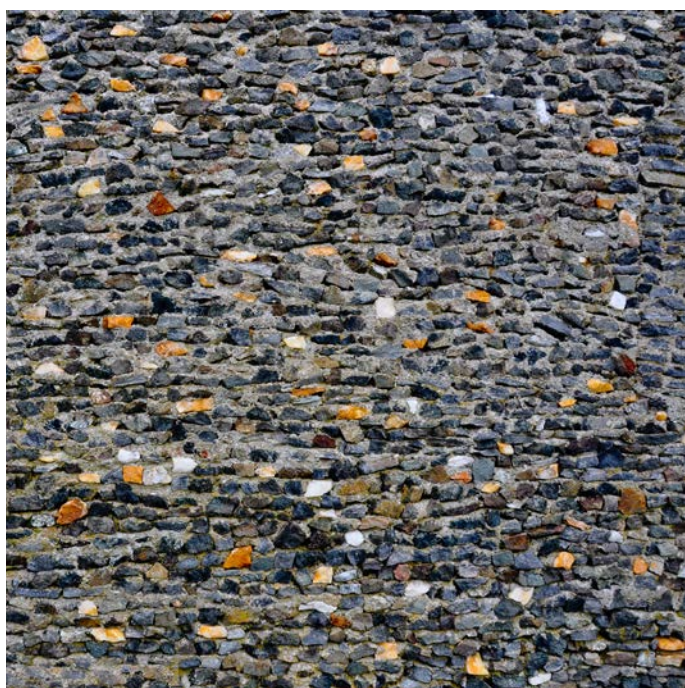
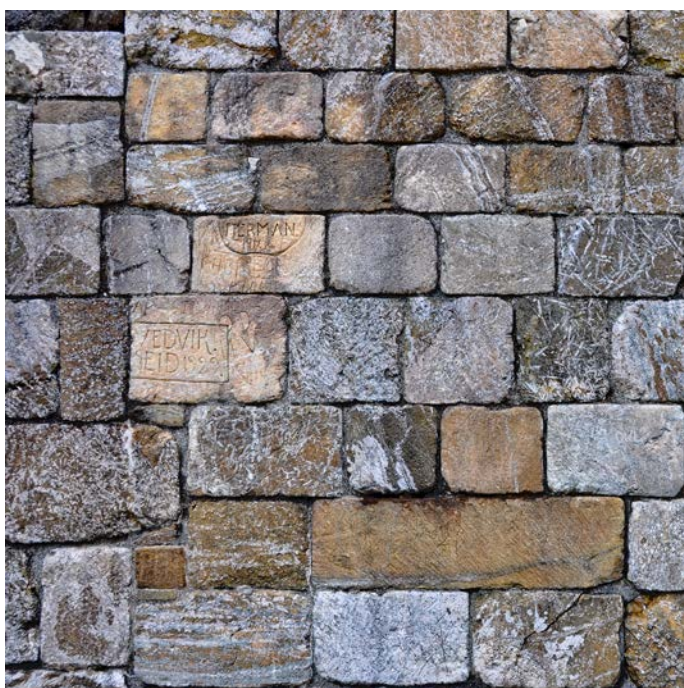
Utsikt mot sørøst

Ruiner kloster

Ruiner kapell

EKSKURSJONER

SELJA, TOMTEBEFARING HØSTEN

Etter første fase ble det nødvendig å dra tilbake til tomten. Vi tok med oss modellene for å jobbe noen dager i våningshuset som vi fikk låne av Ragnhild Høen.

På dette tidspunktet hadde vi jobbet gjennom flere forslag som prøvde å løse klosteret i én sammenhengende form organisert på en tradisjonell måte. Møtet med tomten fikk oss til å endre spor.

Det første som slo oss var den kraftige

trerekken som raget på vestsiden av våningshuset. De tette grantrærne lå som et tett belte bak huset. Da vi gikk på baksiden av rekken, ble flere åpninger mellom trærne skapt, som rammet inn den vakre utsikten.

En annen viktig observasjon var koblingen mellom tomten og det eksisterende klosteret. På vestsiden av trerekken går det en sti som leder opp mellom et trefelt for så videre mot klosterruinene. Denne stien starter ved veien inne på Tunoldtomten.

Koblingen mellom fjellveggen i vest, og tomten var også interessant. Måten tomten heller ned mot våningshuset og danner en naturlig skål var interessant. Tanken om vannsamling kom frem her.

Til slutt dro vi tilbake til klosterruinene. Her var det særlig steinveggene i Sunnivahulen, innramming av utsikt og de tykke klostermurene som skapte platåer i landskapet som var det mest interessante. Disse ble brukt som referanser senere i prosjektet.

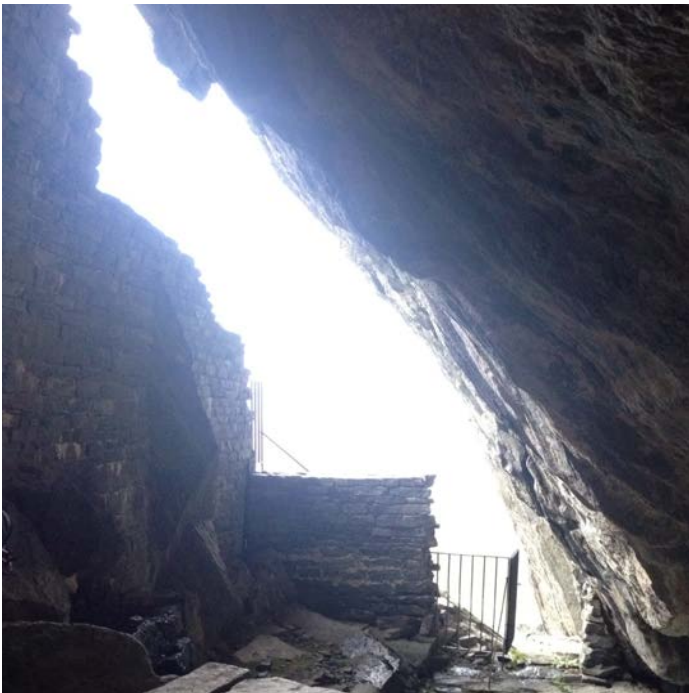
OBSERVASJONER

Bildet til høyre viser stien gjennom et trefelt på tomten. Denne passasjen leder over øya og til det gamle klosteret. Bildet under viser hvordan den tette trerekken på oversiden av våningshuset skaper bestemte blikk og utsyn mot en fantastisk utsikt, samtidig som at den verner mot innsyn. Bildet nede til høyre viser utsikten mot fjellveggen på vestsiden.

På neste side er nye observasjoner av det gamle klosteret samlet. Først og fremst var det de tykke klosterveggene som rammet inn utsyn som kunne kobles tomten. Nede til venstre er det et bildet av steinveggen i Sunnivahulen, mens nede til høyre er det et bildet av hvordan steinmurer skapte platåer i landskapet. Dette var til stor inspirasjon for oppgaven.

EKSKURSJONER

EKSKURSJONER

BR. PIERRE-ANTOINE HÈNEUX MUNK I FONTGOMBAULT

Bror Pierre-Antoine er munk ved Fontgombault. Han har tilbringt 20år i klosteret og brukt deler av tiden på å lære seg flytende norsk. I klosteret har han ansvar for vannkraftverket og kommunikasjon ut av klosteret. Av denne grunnen har han vært vår viktigste kilde fra Fontgombault.

KLOSTERET PÅ SELJA

- Stavkirke bør være en inspirasjon-lokal forankring viktig
- Verksteder plassert utenfor hovedklosteret
- Felles dusj og bad også i nye bygg.
- Randall kloster fra 1977 er et Benediktinerkloster over flere nivå.
- Munkene selv var med å bygge klosteret Randall i Pyreneene
- På Selja er det ønskelig å kunne gå fredlig til de eksisterende ruinene
- Fleksibilitet i bygg som er midlertidige kan være en idé- kapell/verksted
- Viktig å være adskilt fra samfunnet, folk må ikke kunne se inn i klausuren- forståelse for adskiltheten plasseringen av det gamle klosteret på Selja innehar
- Byggverket må være flott- alt laget for Gud
- Bekymring for Selja- at øya og tomte er for lita. Kan noe være på fastlandet?
- Må ha norske kall på 6-8 nordmenn
- Klosterhagen - lukket for mennesker, men åpent for himmelen
- Sakristiet - hvor man skifter har behov

- for stor plass-hellige klær
- Kirkerommet er på det høyeste 35m under taket, ellers 25m
- 6 lysestaker på hovedalteret, 2 på sidealterene-symbol
- Klokketårn på vestsiden vanligst
- Viktigst er at munkene trenger plass med luftige ganger/trapper, og særlig i kalde klima fordi klostergangene blir brukt i dårlig vær.
- Ikke prate i klostergangene- kun til rekreasjon og meditasjon
- Ett oppholdsrom i klosteret for dagligdagse møter hvor man kan prate, men kun diskutere arbeidsoppgaver o.l
- Kirken, Kapittelsalen, Sakristiet, Refektoriet er de viktigste rommene. Her er det viktig med romslighet og høyde.
- Kan prate om liturgi i Sakristiet, Refektoriet er det aldri prat, kjøkkenet kan de ha begrenset med samtaler om nødvendig
- Proposjoner som bredde og høyde viktig, særlig viktig i kirken hvor munkene skal sitte en viss avstand fra hverandre i koret

EKSKURSJONER

-Viktig at områder er store nok slik at ingen bor for nære klosteret.

FONTGOMBAULT

- Produserer alt de trenger-bærekraftig
- Selvforsynt med elektrisitet, overproduksjon selges tilbake
- Benediktinerne kom til Fontgombault i 1948
- En munk forlater helst ikke et kloster, derfor kommer helst legen til klosteret.
- Abbeden kan gi ulike munker ulike arbeidsoppgaver-roteres uavhengig av utdanning
- Restriktivt forhold til teknologi - Abbeden forteller evt nyheter etter oppvasken.
- Penger fra selve klosteret finansierer et nytt kloster. De får penger fra donasjoner eller arv fra munker.

BENEDIKTINERORDENEN

- En novisemester som lærer novisene som har egne studierom, ingen kontakt med andre munker. 6år novise.
- 18års aldersgrense å bli munk.

-Kontemplativ orden- tar imot folk på retretter, men innadvendt.

- Å ta imot gamle og syke er ikke Benediktinernes ansvar.
- Det viktigste for Benediktinerne er Liturgien, dernest samholdet i klosteret og den Gregorianske sangen. Dette skiller dem fra Cistercienserne som har mer manuelt arbeid
- 1time fritime pr dag, kan forlate klosteret, én gang i uka tur på 3timer
- Uavhengige av lokale bispedømmer - Ingen mellom kloster og Paven
- Alt er i Guds besittelse, så hvis man mister/ødelegger må man straffes
- St. Benedikt krever at de blir i klosteret mest mulig
- Mange munketradisjoner har hatt identitetskrise siste 40-50 årene, utvannet for å nå ut til flest mulig. Ikke Benediktinerne
- 50/50 fordeling bønn og arbeid; prest-er 4-5 timer, brødre 8-9 timer manuelt arbeid, søvn 8 timer, 8-9 timer bønn
- Kan bruke mer utsmykning enn Cistercienserne, men moderat

-Ikke mye bruk av symbolikk, men proporsjoner viktig (Det gyldne snitt mye brukt i Fontgombault)

- Hetten på kappen er symbol for hjelm mot ondskap, men også mot kulde.
- Lager egne sko/klær
- Ingen sterk mattradisjon og drikker alkohol med moderasjon.

RAGNHILD HØEN

KATEKET OG JOURNALIST

Ragnhild Høen er kateket i Bergen for den katolske kirke. Gjennom sitt arbeid med den nye pilegrimsleden fra Stavanger til Nidaros ble hun inspirert av tanken på et nytt benediktinerkloster på øya Selja. Når sjansen bød seg til å kjøpe en tomt på den hellige øya fikk hun økonomisk støtte fra to andre familier samtidig som at hun solgte det hun eide for å få handelen gjennomført.

I møte med Høen fikk vi et innblikk i ideene bak prosjektet, samt informasjon om planleggingen, prosessen og tankene rundt fremtiden.

KLOSTERET PÅ SELJA

- Strategien som er lagt opp for klosteret er lånt fra bl. a. Munkeby i Trondheim, hvor de bygget et gjestehus først, hvor munkene bor i dag i vente på den siste munken før de kan flytte inn.
- Tunoldgården skal fostre munkekall

-Olivinstein: Lokal stein fra steinbrudd fra Seljaområdet-brukt på originalklosteret.

-Klosteret må ha samlet funksjoner, men produksjonsbygninger kan løsrides.

-Alteret alltid vendt mot øst

-Minst mulig innsyn

-Skal knyttes mot det gamle

-Klosteret må være dynamisk-endes

-Historien viser at klostrene vokser i perioder med sekularisering. Knytter seg opp mot historiske steder- tautra, selja, munkeby

-Ankomst på øya fra øst pga. vær

-Gjestfrihet viktig for et kloster

-Villsau er blitt satt ut på øya for å holde vegetasjonen nede

-Hva som blir produsert av munkene kommer ann på spesialiseringen/fra hvilket kloster de er opplært

-OVF som eier store deler av Selje øya og vil avgj grunn til klosteret, men her kan det ikke bygges, bare produseres.

-Pilegrimssenteret er offentlig finansiert. Dette vil være plassert på fastlandet og ta seg av det meste av turismen/pi-

legrimer.

-Klosterets tilknytning til leden kommer ann på hvilke munker som går inn i klosteret. Munker fra Fontgoubault i Frankrike har en mer innadvendt kultur, mens Engelske Benediktinermunker er mer opptatt av formidling (kurs/guiding osv.) og mer utadvendt.

KAPELLET

-Tunoldgården må settes istand-resten av pengene går til kapellet. Gården kan lånes ut for å skaffe midler for fremtiden.

-Kapellet må ligge tilgjengelig fra Tunoldhuset; helst overbyggd

-Kapellet skal gi liv til munkene: "Hvordan er det å komme til noe som ikke er der enda?"

-Finansiering: Lokalebiskopen+ressurser fra utlandet

-Kapellet skal være katolsk kirkerom; vil helst separere seg fra staten

-Desto raskere kapellet kommer på plass, desto raskere blir Tunoldgården klar for munkene.

EKSKURSJONER

OLE MARTIN STAMNESTRØ
KATOLSK PREST

Ole Martin Stamnestrø er en merittert katolsk prest med utdanning fra Norge og England. Til daglig er han Sogneadministrator i Vår Frue menighet i Ålesund. I sitt arbeid som katolsk prest var han i Fontgombault for å bevitne en konfirmasjon av en nordmann.

Gjennom vår samtale med Stamnestrø fikk vi informasjon om regler og holdninger til arkitektur sett fra et katolsk synspunkt

KATOLSK ARKITEKTUR

- Krysning mellom lokalt og internasjonalt-språk+tradisjoner
- Liturgien er Benediktinernes viktigste arbeid, Cistercienserne manuelt arbeid:
- Liturgi som innadvendt og innesluttet [St.Hallvard Kirke i Oslo]
- Liturgi som åpen, opp i himmelen og ut i verden - holdning uttrykt i arkitektur
- Koret er stedet hvor tidebønnen synges er kjernen i kirken
- Høyalteret og flere småalter rundt høykoret er viktig
- Kirken har minst spillerom i arkitektonisk utforming fordi den er så bundet til regler og tradisjoner
- Små familiehus rundt klosteret hvor besøkende kan bo midlertidig, men disse kan bare komme inn ved invitasjon.
- Gjestfrihet vs lukket munkeliv
- 14 stasjonene som skal være i enhver katolsk kirke

